

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНИХ НАУК І СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА СОЦІОЛОГІЇ**

РОБОЧИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ

ГЕНДЕР І ПОЛІТИКА
(2024-2025 навчальний рік)

Укладачка: Тамара Марценюк, кандидатка соціологічних наук, доцентка кафедри соціології t.martsenyuk@ukma.edu.ua

Майже усі публікації авторки курсу знаходяться у вільному доступі на <http://ekmair.ukma.edu.ua/>

Матеріали курсу розміщені на <https://distedu.ukma.edu.ua>.

Лекційні та семінарські завдання відбуватимуться у Zoom.

Онлайн курс Тамари Марценюк на Прометеусі «Жінки і чоловіки: гендер для всіх», який можна прослухати і отримати сертифікат

https://courses.prometheus.org.ua/courses/IRF/101/2015_T2/about

Триместр викладання: додатковий період весняного семестру (6д)	Шкала оцінювання знань
Форма підсумкового контролю: залік	A (91-100) – «відмінно» (відмінно: видатні знання з незначними помилками)
Обсяг годин: 90	B (81-90) – «добре» (дуже добре, але з деякими помилками)
З них:	C (71-80) – «добре» (загалом гарна робота, але є достатня кількість помітних помилок)
лекцій: 16	D (66-70) – «задовільно» (задовільно, але із значними недоліками)
семінарів: 14	E (60-65) – «задовільно» (достатньо – досягнуті мінімальні критерії)
самостійної роботи: 60	F (30-59) – «незадовільно» (незадовільно, потрібна деяка додаткова робота)
Кредитів ЄКТС: 3	F (0-29) – «незадовільно» (неприйнятно, потрібна значна додаткова робота)

АНОТАЦІЯ

Програма з курсу «Гендер і політика» відповідає навчальному плану підготовки з бакалаврської програми «соціологія». Курс «Гендер і політика» є необхідною складовою професійної та практичної підготовки студентства бакалаврату із соціології та політології. Він дає можливість поглибити знання із сфер соціальних структур і соціальних відносин, соціології гендера. Курс «Гендер і політика» розрахований на студентство 3 року навчання факультету соціальних наук і соціальних технологій, напрямів підготовки «соціологія», а також «політологія».

Метою курсу є розгляд гендерних відносин у політичній сфері суспільства. Програма курсу передбачає поглиблення теоретичних знань, набутих студентством у процесі вивчення соціальної структури суспільства. Опанування курсу передбачає засвоєння знань про сутність гендерної рівності як складової частини інституту політики. Основне завдання курсу полягає у тому, аби ознайомити слухачів і слухачок з історичними аспектами (із початку 1990-х років) формування політики гендерної рівності в

українському суспільстві, станом гендерних відносин загалом і в українському суспільстві зокрема, гендерними особливостями формування і динамікою владних відносин у ньому, основ гендерної політики та руху за рівні права і можливості чоловіків і жінок. Окрім того, цей курс передбачає розгляд успішних моделей гендерної політики у західних (наприклад, скандинавських) суспільствах, а також загалом країнах Європейського Союзу. Окрім теоретичних знань, студенти і студентки поглиблюють аналітичні вміння та навички критичного (в тому числі, гендерного) аналізу.

Специфіка основного предмету дослідження цього курсу вказує на його міждисциплінарний характер. Найтісніше цей курс пов'язаний з такими обов'язковими для бакалаврської програми із соціології курсами як «Соціальна структура суспільства», «Вступ до гендерних студій», а також такими вибірковими курсами із циклу професійної і практичної підготовки студентів як «Фемінізм як соціальна теорія і суспільний рух», «Політична соціологія». Оскільки курс також є практично орієнтованим, то він є також тісно пов'язаним з такими методологічними курсами, які викладаються на бакалаврській програмі із соціології, як «Якісні методи у соціології», «Глибинні інтерв'ю».

Києво-Могилянська академія – заклад вищої освіти (ЗВО), який підтримує ідеї рівних прав і можливостей, протидії дискримінації, гендерному насильству та булінгу. У 2018 році НаУКМА став першим ЗВО в Україні, який запровадив відповідну внутрішньоуніверситетську політику, яка у 2021 році отримала назву – **Політика протидії дискримінації, сексуальним домаганням, булінгу в НаУКМА**. У Політиці зазначено, що “НаУКМА засуджує насильство і дискримінацію, сексуальні домагання, булінг (цькування) у трудових відносинах, в освітньому процесі та зобов'язується сприяти протидії цим явищам”. Задля реалізації Політики створено Комітет протидії дискримінації, сексуальним домаганням, булінгу в НаУКМА. Цей курс відбувається, беручи до уваги засади зазначеної Політики. Детальніше про Політику і Комітет, заплановані події можна прочитати на сайті НаУКМА, рубрика про захист прав студентства <https://web.ukma.edu.ua/index.php/uk/students/protect-rights>.

Розклад занять по вівторках (онлайн)

Тиждень і дати / час	13.30-14.50	15.00-16.20	16.30-17.50
Тиждень 1 20 травня	Лекція 1	Лекція 2	Лекція 3
Тиждень 2 27 травня	Лекція 4	Лекція 5	Семінар 1
Тиждень 3 3 червня	Лекція 6	Семінар 2	Семінар 3
Тиждень 4 10 червня	Лекція 7	Семінар 4	Семінар 5
Тиждень 5 17 червня	Лекція 8	Семінар 6	Семінар 7
Тиждень 6 24 червня	Залік		

ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

1. Вступна ознайомча лекція про проблематику курсу та дослідницьку роботу (2 год).

2. Стан гендерних відносин у сфері політики у світі і в Україні. Міжнародні зобов'язання України у сфері забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків (2 год).
3. Гендерна політика Європейського Союзу: загальні принципи та найкращі практики (2 год).
4. Гендерна політика та інституційні механізми її реалізації в Україні: успіхи та прорахунки (2 год)
5. Гендерні партійні квоти в Україні та міжнародний досвід (2 год).
6. Залученість жінок у політику в Україні: суспільні та партійні чинники (2 год).
7. Залученість жінок у політику в Україні: індивідуальні чинники (2 год).
8. Гостьова лекція (2 год).

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

1. Стан гендерних відносин у сфері політики в Україні та світі. Міжнародні зобов'язання України у сфері забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків (2 год).

Політична складова гендерної рівності у щорічних міжнародних звітах, які вимірюють стан гендерних відносин в основних сферах суспільного життя: Global Gender Gap Report. Країни-лідери і Україна. Місце України у забезпеченні гендерної рівності у сфері політики на основі вторинного аналізу емпіричних міжнародних порівняльних даних.

Участь жінок в політиці на рівні прийняття рішень у світі і в Україні: міжнародний аналіз (дані постійного моніторингу участі жінок у парламентах світу «Women in National Parliaments»).

Міжнародні зобов'язання України у сфері забезпечення гендерної рівності: Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW), Державний та альтернативний звіти щодо CEDAW.

УВАГА! На семінар потрібно мати у електронному форматі основну літературу, з якою ми працюватимемо на парі.

Основна література:

ООН. (1979). Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_207.

Inter-Parliamentary Union. (2025). Women in National Parliaments. <https://data.ipu.org/women-averages>.

World Economic Forum. (2024). *Global Gender Gap Report*. https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2024.pdf (Key Findings, p. 5-8; Table 1.1. The Global Gender Gap Index 2024 rankings, p. 12; Country profiles: Ukraine).

Додаткова література:

Міністерство соціальної політики. (2021, 8 квітня). Виконання Україною міжнародних зобов'язань за Конвенцією ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок обговорено на комітетських слуханнях. <https://www.kmu.gov.ua/news/vikonannya-ukrayinoyu-mizhnarodnih-zobovyzan-za-konvenciyeyu-oon-pro-likvidaciyu-vsikh-form-diskriminaciyi-shchodo-zhinok>

UN Women. (2025). Україна. <https://ukraine.unwomen.org/uk>

ООН. (2025). Цілі сталого розвитку. <https://ukraine.un.org/uk/sdgs>

CEDAW. (2021). Ninth periodic report submitted by Ukraine under article 18 of the Convention, due in 2021. Date received: 22 March 2021. <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/10/experts-committee-elimination-discrimination-against-women-commend-ukraine>

UNDP. (2023). Gender Social Norms Index (GSNI). <https://hdr.undp.org/content/2023-gender-social-norms-index-gsni#/indicies/GSNI>

2. Гендерна політика Європейського Союзу: загальні принципи та найкращі практики (2 год).

Механізми збільшення кількості жінок у політиці: дія зверху і дія знизу.

Гендерна рівність як одна із цінностей Європейського Союзу. Рівні права і можливості для жінок і чоловіків у договорах ЄС. Подвійний підхід у гендерній політиці ЄС (гендерна пріоритетизація і спеціальні заходи). Інституційне забезпечення гендерної рівності. Індекс із гендерної рівності як важливий індикатор стану гендерних відносин у ЄС.

Залучення жінок до політики на рівні ЄС. Жінки при владі: ситуація в країнах ЄС. Жінки на рівні прийняття рішень у структурах ЄС. Ставлення мешканців і мешканок ЄС до питань гендерної рівності. Критичні зауваження і виклики політики гендерної пріоритетизації в ЄС.

Кращі приклади залучення жінок до політики та забезпечення гендерної рівності. Важливість створення дружнього до сім'ї робочого середовища для залучення більше жінок до публічної сфери. Підтримка та пропагування успішних прикладів залучення жінок. Лобіювання жіночого представництва: Європейське жіноче лобі. Приклади збільшення можливостей жінок (empowerment) жінок через освіту: Жіноча народна школа у Швеції. Регіональні та партійні об'єднання жінок. Важливість фахових гендерних статистичних даних.

Стратегія гендерної рівності Європейського Союзу на 2020-2025 роки. Президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн про важливість гендерної рівності для розвитку регіону.

УВАГА! На семінар потрібно мати у електронному форматі основну літературу, з якою ми працюватимемо на парі.

Основна література:

Марценюк, Т. (2019, 4 лютого). Механізми збільшення кількості жінок у політиці. *Гендер в деталях*.

<https://genderindetail.org.ua/season-topic/polityka/mehanizmi-zbilshennya-kilkosti-zhinok-u-polititsi-134918.html>

Марценюк, Т. (2015). Гендерна політика Європейського Союзу: загальні принципи та найкращі практики. К.: Міжнародний центр перспективних досліджень. <http://www.ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/4148>.

European Commission. (2020, March 5). Gender equality strategy: striving for the Union of equality. Concrete actions for equality 2020-2025. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_358

Додаткова література:

- Бабак, М., Давліканова, О., Дмитрієва, М., Козир, М. та інші (ред.). (2021). *Глосарій і тезаурус Європейського інституту з гендерної рівності*. К.: «Вістка».
<http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/17580-20210419.pdf>
- Мельник, Т. М. (2010). *Творення суспільства гендерної рівності: міжнародний досвід. Закони зарубіжних країн з гендерної рівності*. 2-ге доп. вид. К.: СтилоС.
- УЖФ. (2025). *Індекс гендерної рівності в Україні*.
https://uwf.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/gender_index_ukr_web.pdf
- Центр Разумкова. (2016). *Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті Європейської стратегії України*. К.: Заповіт.
<http://razumkov.org.ua/upload/Gender-FINAL-S.pdf>
- Хавлін, Т. В. (2008). Гендерна політика в рамках Європейського Союзу та український вибір. *Український соціум*, 2 (25), 113-122.
https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2008/04/113-122_no-2_vol-25_2008_UKR.pdf
- European Commission. (2022). *Gender Equality*.
<https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality>
- Grzybek, A. (2009). *Gender in EU. The Future of the Gender Policies in the European Union*. Warsaw: Heinrich Böll Foundation Regional Office.
http://cz.boell.org/sites/default/files/gender_in_the_eu.pdf

3. Гендерна політика та інституційні механізми її реалізації в Україні: успіхи та прорахунки (2 год)

Законодавча база щодо забезпечення гендерної рівності в Україні та її виконання з боку держави. Критичний аналіз Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 року. Визначення основних понять та регулювання сфер суспільного життя у Законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Інше важливе законодавство стосовно регулювання гендерних відносин і попередження гендерного насильства.

Механізм забезпечення рівних прав і можливостей чоловіків і жінок. Основні досягнення, проблеми та невдачі щодо сприяння гендерній рівності та розширення прав і можливостей жінок. Законодавчі заходи, фінансування пріоритетів розширення прав і можливостей жінок, механізми діалогу між Урядом та громадянським суспільством, міжнародна співпраця.

УВАГА! На семінар потрібно мати у електронному форматі основну літературу, з якою ми працюватимемо на парі.

Основна література:

- Верховна Рада України. (2005, 8 вересня). Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» № 2866-IV. Режим доступу:
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>
- Корюкалов, М. (2014). *Гендерна політика та інституційні механізми її реалізації в Україні: Національний огляд виконання Україною Пекінської декларації та Платформи дій і заключних документів Двадцять третьої спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН; за сприяння Програми ООН Жінки «Підсилення підзвітності у фінансуванні гендерної рівності. Партнерство ЄС і ООН з гендерної рівності» в Україні, Представництва Фонду Фрідріха Еберта в Україні та Українського жіночого фонду*. Режим доступу: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/11138.pdf> (Розділ 1, с. 6-17).

Додаткова література:

- Левченко, К. Б. (заг. ред.). (2020). *Гендерна політика в нормативно-правових документах*. Частина 1. <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/18%20-%20PDF/02.2021/genderna-polityka.pdf?fbclid=IwAR1jGfXFX-e9Yn-uYU4oieStwhltioTUvJJXT4vRX4JwtPzUAgGXl9nyFGY>
- Верховна Рада України. (1996, 28 червня). Конституція України. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
- Верховна Рада України. (2011, 20 вересня). Закон України «Про протидію торгівлі людьми» № 3739-VI. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3739-17>
- Верховна Рада України. (2017, 7 грудня). Закон України «Про запобігання і протидію домашньому насильству» № 2229-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
- Галустян, Ю. М. (2014). *Функціонування національного механізму реалізації гендерної політики: Аналітичний звіт за результатами проведення інтерв'ю з експертами у галузі гендерної політики; за підтримки Фонду народонаселення ООН в Україні*. http://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/CEDAW_3%20surveys_%20UKR.pdf
- Гендер в деталях. (2019, 10 квітня). Інтерв'ю Тамари Марценюк з Ларисою Кобелянською про результати гендерних проєктів в Україні. <https://genderindetail.org.ua/spetsialni-rubriki/bezstrashni/interv-yu-z-larisoyu-kobelyanskoyu-pro-rezultati-gendernih-proektiv-v-ukraini-134995.html>
- Гендер в деталях. (2018, 4 жовтня). Інтерв'ю Тамари Марценюк з Еллою Ламах про розвиток феміністичного активізму і гендерної політики в Україні. <https://genderindetail.org.ua/spetsialni-rubriki/bezstrashni/interv-yu-z-elloyu-lamah-pro-rozvitok-feministichnogo-aktivizmu-i-gendernoj-politiki-v-ukraini-134767.html>
- Гендер в деталях. (2018, 23 квітня). Інтерв'ю Тамари Марценюк з Тамарою Мельник про історію гендерної політики в Україні. <https://genderindetail.org.ua/spetsialni-rubriki/bezstrashni/interv-yu-z-tamaroyu-melnik-pro-istoriyu-gendernoj-politiki-v-ukraini-134455.html>
- Левченко, К. (2018). *Гендерне тяжіння*. К.: Фоліо. <https://folio.com.ua/books/Genderne-tyazhinnya>
- Марценюк, Т. (2017). Гендер і політика (Тема 4). У *Гендер для всіх. Виклик стереотипам* (С. 83-112). К.: Основи.
- Мельник, Т. М. (2004). Гендер у політиці. У М.М. Скорик (ред.) *Основи теорії гендеру: навчальний посібник* (С. 219-265). К.: К.І.С.
- Міністерство соціальної політики. (2024). Україна. Національна доповідь за результатами комплексного огляду виконання Пекінської декларації та Платформи дій (1995 рік) у 2020-2024 роках. <https://www.msp.gov.ua/legislation/regulatory-framework/document-6349d04a-48c3-499f-b769-814f2889850e>
- Урядовий портал. (2017). Про Урядового уповноваженого з питань гендерної політики. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 червня 2017 року №390. <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250049925>.

4. Гендерні партійні квоти в Україні та міжнародний досвід (2 год).

Політика підтримувальних дій (чи «позитивної дискримінації») на прикладі гендерних партійних квот: міжнародний досвід і Україна. Поняття і типи гендерних квот. Законодавчі і добровільні партійні квоти: міжнародна ситуація та українські реалії.

«Позитивні дії» у Законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Позиції «за» і «проти» запровадження гендерних квот. Гендерні квоти на виборах 2019 року та результати виборів.

Дані опитувань громадської думки в Україні щодо ставлення до запровадження гендерних квот та до участі жінок в політиці загалом.

УВАГА! На семінар бажано мати у електронному форматі основну літературу, з якою ми працюватимемо на парі.

Основна література:

- Марценюк, Т. О., Оксамитна, С. М. (2019). Громадська думка щодо гендерних квот та жінок у політиці в Україні. *Наукові записки НаУКМА. Соціологія*, 2, 3-15. <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/16768>
- International IDEA. (2025). Gender Quotas Database. <https://www.idea.int/data-tools/data/gender-quotas>

Додаткова література:

- Баллінгтон, Дж. (2011). Розширення прав і можливостей жінок з метою посилення політичних партій: Посібник з передової практики щодо сприяння участі жінок у політичному житті. Програма розвитку ООН, Національний демократичний інститут. <http://issuu.com/undpukraine/docs/empowering-women-politparties-ua/1>
- Карась, Т. (2014). Чи є для жінки місце у політиці або гендерні квоти: бути чи не бути? *Я : гендерний журнал*, 2, 31-34. <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/3366>
- Марценюк, Т. (2019, 11 лютого). Міжнародний досвід запровадження гендерних квот і українські реалії. *Гендер в деталях*. <https://genderindetail.org.ua/season-topic/polityka/mizhnarodniy-dosvid-zaprovadzheniya-gendernih-kvot-ta-ukrainski-realii-134924.html>
- Марценюк, Т. & Тишко, І. (2021, 13 травня). Переваги та виклики застосування гендерної квоти під час місцевих виборів 2020 року в Україні. *Вокс Україна*. <https://voxukraine.org/perevagy-ta-vyklyky-zastosuvannya-gendernoyi-kvoty-pid-chas-mistsevyh-vyboriv-2020-roku-v-ukrayini>
- Струк, Л. (2014). Гендерне квотування як інструмент демаскулізації влади у постсоціалістичних країнах. *Я : гендерний журнал*, 2, 27-30. <http://www.ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/3365?show=full>
- Фединчук, І., & Марцінковська, Т. (2024). Результати дослідження внутрішніх документів політичних партій України та опитування депутаток різних рівнів рад про доступ жінок до ухвалення політичних рішень. ГО «Центр “Жіночі перспективи”». <http://www.women.lviv.ua/rezultaty-doslidzhennya-vnutrishnih-dokumentiv-politychnyh-partij-u-krayiny-ta-opytuvannya-deputatok-riznyh-rivniv-rad-pro-dostup-zhinok-do-uhvalennya-politychnyh-rishen>
- Dahlerup, D. (Ed.). (2006). *Women, Quotas and Politics*. New York, London: Routledge.
- Norris, P., Krook, M. N. (2011). *Gender Equality in Elected Office: A Six-Step Action Plan*. OSCE/ODIHR. <https://www.osce.org/odihr/78432>

5. Залученість жінок у політику в Україні (2 год).

Залученість жінок у політику в Україні: суспільні, партійні та індивідуальні чинники. Громадська думка про участь жінок у політиці. Політика як робоче середовище: вертикальна та горизонтальна гендерна сегрегації. Індивідуальний рівень: час та інші ресурси для залучення в політику.

Гендерний аналіз Верховної Ради України. Гендерні аспекти складу ВРУ: жінки за партійними списками, у комітетах, в Апараті ВРУ. Постійні делегації ВРУ: залученість жінок. Міжфракційне об'єднання «Рівні можливості». Сексизм як проблема у середовищі депутатів Верховної Ради України. Міжнародний досвід запровадження гендерно-сенситивного парламенту і його застосування в Україні.

УВАГА! На семінар бажано мати у електронному форматі основну літературу, з якою ми працюватимемо на парі.

Основна література:

- Марценюк, Т. О. (2018). Жінки у «великій політиці»: гендерний аналіз Верховної Ради України. *Наукові записки НаУКМА. Соціологія*, 1, 43-53. http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/14926/Martseniuk_Zhinky_u_velykii_politytsi_hendernyi_analiz_Verkhovnoi.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Марценюк, Т. (2019, 19 лютого). Залученість жінок у політику в Україні: суспільні, партійні та індивідуальні чинники. *Гендер в деталях*. https://genderindetail.org.ua/season-topic/polityka/zaluchenist-zhinok-u-politiku-v-ukraini-suspilni-partiyani-ta-individualni-chinniki-134949.html?fbclid=IwAR2FPd6Vc8kIROSUckqWkwmQIQIsH10LyJNG10CYgIhfSrc6_9B9cvEKQk

Додаткова література:

- Грабовська, І., Кобелянська, Л. (2007). Ladies first: Феномен жіночого політичного лідерства в Україні. К.: К.І.С. <https://genderindetail.org.ua/library/ukraina/ladies-first-fenomen-zhinochogo-politichnogo-liderstva-v-ukraini-134587.html>
- Жіночий консорціум України. (2014). Гендерний моніторинг парламентських виборів 2014 року: аналітичний звіт. http://issuu.com/wcuwcu/docs/gender_monitoring_report_ukr_fin
- Злобіна, Т., Марценюк, Т. (2016, 20 червня). Як жіноча участь у прийнятті рішень змінює спільноти? *Повага: кампанія проти сексизму*. <https://povaha.org.ua/yak-zhinocha-uchast-u-pryinyatti-rishen-zminyuje-spilnoty/>
- Костюченко, Т. С., Марценюк, Т. О., Оксамитна, С. М. (2014). Жінки в політиці в Україні та Грузії: громадська думка і мережева підтримка. *Наукові записки НаУКМА (Соціологічні науки)*, 161, 72-83. <http://www.ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/3200>.
- Марценюк, Т. (2012). Українська політика – іменник нежіночого роду? *Критика*, 7-8 (177-178), 8-12. <http://www.ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/2017>.
- Мельник, Т., Кобелянська, Л. (2006). *Час обирати жінок: гендерний аналіз виборів 2006 року в Україні*. К.: К.І.С.
- Неманежина, О. (2019, 13 лютого). Приниження, підлість, погрози і домагання: через що насправді проходять українські політикині. *Гендер в деталях*. <https://genderindetail.org.ua/season-topic/polityka/prinizhennya-pidlist-pogrozi-i-domagannya-cherez-scho-naspravdi-prohodyat-ukrainski-politikini-134928.html>
- ОПОРА. (2020). *Гендерний баланс у місцевих радах*. Громадянська мережа ОПОРА. <https://www.oporaua.org/vybory/gendernii-balans-u-mistsevikh-radakh-19941>
- Скорик, М. М. (2014). Жінки в політиці України на місцевому рівні: шляхи, проблеми, участь. Аналітичний звіт за результатами роботи шести фокус-груп за участю жінок – депутаток та кандидаток в депутати обласних, міських та районних рад. К.: ТО В «ІТЕМ ЛТ Д».
- http://wcu-network.org.ua/public/upload/files/1398666454_WCU_politika_fin.pdf
- Тишко, І. (2024, 11 квітня). (Не)безпечний цифровий простір, або Як захистити жінок від онлайн-насилства. <https://50vidsotkiv.org.ua/ne-bezpechnyj-tsyfrovyj-prostir-abo-yak-zahystyty-zhinok-vid-onlajn-nasylstva/>
- Тишко, І. (2019, 31 січня). Жінки в політиці: 100 років еволюції. *Гендер в деталях*. <https://genderindetail.org.ua/season-topic/polityka/zhinki-v-polititsi-ukraini-100-rokiv-evolyutsii-134913.html>

- Троян, І. (2014). Жінки в органах місцевого самоврядування. *Я : гендерний журнал*, 2, 12-15. Режим доступу: <http://www.ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/3364?show=full>
- Український жіночий конгрес. (2021). *Від можливостей до змін: кращі практики гендерної рівності в Україні та у світі*. http://womenua.today/UWC-library/uwc/2021-uwc-brochure_UA.pdf
- Український жіночий фонд. (2011). *Участь жінок у політиці та процесі прийняття рішень в Україні. Стратегії впливу*. <http://www.osce.org/uk/odihr/85975>
- Жінки – це 50% успіху України. (2021, 2 квітня). «Рівність у політиці»: Жінка в політиці – не ексклюзив, а нова нормальність. <https://50vidsotkiv.org.ua/rivnist-u-politytsi-zhinka-v-politytsi-ne-eksklyuzyv-a-nova-normalnist/?fbclid=IwAR3O5u-w6UVhG8HbLO0vQsbYWCIMelcMMTWQtiJzfgA2J5XI-Pit6RBpgf8>
- NDI. (2020, грудень). Загальнонаціональне опитування “Можливості та перешкоди на шляху демократичного переходу України”. https://www.ndi.org/sites/default/files/December_2020%20public%20UKR%20fin%20%281%29.pdf
- NDI. (2019, грудень). Можливості та перешкоди на шляху демократичного переходу України Загальнонаціональне опитування. За фінансової підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), Уряду Швеції, Фонду розвитку ефективного урядування Великої Британії and Міністерства закордонних справ Канади. Польові роботи проводилися Київським міжнародним інститутом соціології. https://www.ndi.org/sites/default/files/NDI_December%202019%20survey_Public%20UKR%20fin.pdf

6 і 7. Регіональна участь жінок у політиці в Україні: презентації досліджень (4 год).
Презентація результатів досліджень у форматі Power point, запитання і відповіді.

ДОДАТКОВІ КОРИСНІ ДЖЕРЕЛА

1. Гендер в деталях <https://genderindetail.org.ua/> (Тема сезону: Жінок – в політику! <https://genderindetail.org.ua/season-topic/polityka>)
2. Повага: сайт кампанії проти сексизму у політиці та ЗМІ: <http://povaha.org.ua/>
3. Проект «Жінки – це 50% успіху України» <http://50vidsotkiv.org.ua/> або <https://www.facebook.com/50vidsotkiv.org.ua>
4. Жіночі обличчя лідерства <https://faces.50vidsotkiv.org.ua/>
5. Український жіночий конгрес <http://womenua.today/>
6. Кампанія “Йдеш у політику не одна” <https://neodna.org.ua/>
7. Кампанія “Це робить вона” <https://shedoesit.50vidsotkiv.org.ua/>
8. Проект «Жінки у політиці» <http://www.womeninpolitics.org.ua/>
9. Громадський Альянс “Політична дія жінок” <https://www.facebook.com/GromadskyiAlyans/>
10. Міжфракційне депутатське об’єднання “Рівні можливості” <https://www.facebook.com/EqualOpportunitiesCaucus/>
11. Громадська рада з гендерних питань <https://www.facebook.com/%D0%93%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0-%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B0-%D0%B7-%D2%91%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D0%BF%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%8C-228980864124706/>
12. Проект “Вибори без сексизму” <https://www.facebook.com/electionsWITHOUTsexism>
13. Український жіночий фонд <https://www.facebook.com/ICFUKrainianWomensFund/>
14. Академія жіночого лідерства https://www.uwf.org.ua/project_activities/academydobre

15. Урядова уповноважена з гендерної політики
<https://www.facebook.com/GovernmentCommissionerforGenderPolicy/>
16. ООН Жінки Україна <https://www.facebook.com/unwomenukraine/>
17. Публікації ООН в Україні <http://www.un.org.ua/ua/publications-and-reports>
18. Підтримка впровадження національного гендерного механізму <http://gender.org.ua/>
19. Школа політичної участі для дівчат та жінок з інвалідністю “ЛІДЕРКА”
<https://ffr.org.ua/projects/shkola-politichnoi-uchasti-dlya-divchat-ta-zhinok-z-invalidnistyu-liderka>

Фейсбук спільноти:

- Фемінізм в деталях <https://www.facebook.com/groups/2452657025008527/>
- Фемінізм УА <https://www.facebook.com/groups/feminism.ua/>
- Товаришки <https://www.facebook.com/groups/товарышки/>
- Права жінок=Права людини <https://www.facebook.com/groups/293023491306320/>
- Жінки і політика <https://www.facebook.com/groups/politicalwomen/>
- Місцеві політичні платформи для жінок
<https://www.facebook.com/groups/WomenLocalPlatformUkraine/>

ВИМОГИ І ОЧІКУВАННЯ ВІД РОБОТИ НА СЕМІНАРАХ

Спілкування зі студентством в рамках цього курсу відбувається за допомогою виключно електронної пошти НаУКМА, тому прохання перевіряти постійно свої НаУКМА скриньки. Для роботи створено відповідну групу “Гендер і політика 2025”, на яку здійснюється розсилка. Семінарські заняття з курсу проходять у двох форматах – онлайн і офлайн (аудиторно).

Якщо ви відвідуєте **заняття онлайн**, то прохання після підключення в Zoom вказувати своє прізвище та ім'я та **підключати камеру**, аби спілкування на семінарах виглядало більш “живим” і реальним. Для повноцінної участі на семінарі обов'язково вмикати камеру.

Обов'язковим є прочитання основної літератури до курсу. Знання змісту текстів перевірятиметься на семінарських заняттях, проміжному тестуванні та іспиті. Прочитання додаткової літератури до курсу заохочується.

Максимально активна участь у семінарах (аргументований, логічний, підкріплений посиланнями на літературу, в тому числі, і на додаткову, коментар чи доповнення, запитання) – 3 бали.

Якщо семінар відпрацьовується онлайн, то максимальна кількість балів – 2 (відповіді на запитання до семінару очікуються протягом тижня після семінару). Якщо ви не є активними на курсі протягом 2 тижнів і більше (що видно з платформи дістеду), то прохання попередити викладачку. Пізніші відпрацювання семінарів можливі у випадку наявності поважної причини і передбачають її пояснення (наприклад, надсилання медичної довідки).

ГРУПОВЕ ДОСЛІДНИЦЬКЕ ЗАВДАННЯ

Тема «Регіональна участь жінок у політиці в Україні»

За останні роки чимало говорять жіночий активізм у різних регіонах України, покликаний привернути увагу до тематики протидії гендерній дискримінації і гендерному насильству, забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків. Завдання нашого дослідження – зібрати і систематизувати матеріал щодо регіонального активізму жінок за останні роки (2022-2025 роки), зокрема, після повномасштабного вторгнення. Для цього ми ділимося у пари (по 2 людини), обираємо області та збираємо інформацію по кожній області щодо прикладів і результатів жіночого активізму. У результаті має бути текст на 3

сторінки (12 шрифт, Calibri, 1 інтервал), де зібрана і систематизована певним чином інформація про діяльність / проекти жіночих / гендерних / феміністичних організацій з вашої області. Підійдіть аналітично і креативно до представлення отриманої інформації.

Робота може містити таку **структуру**:

- Загальна ситуація із часткою жінок у політиці різних рівнів області (з посиланням на фахові джерела), не тільки цифри, а й короткі аналітичні коментарі. Окрім обласної ради, може бути інформація щодо обласного центру.
- Певна фактажна інформація про жіночий активізм (організації) у вашій області (обов'язково з посиланням на джерела, які варто оформлювати не просто лінком, а повним описом), який стосується тематики гендерної рівності.
- Кілька прикладів активізму, по можливості варто систематизувати інформацію та подати її аналітично (раптом ваша область чимось унікальна щодо певного типу активізму з гендерної рівності тощо, тоді напишіть про це, але варто надати посилання).
- У кінці пишете, хто за яку частину текст відповідальні (це важливо, якщо трапиться плагіат).
- Жодним чином не повинно бути просто копіювання кількох проектів без ваших аналітичних коментарів / підсумків.
- Не потрібно писати формальний вступ і висновки, натомість інформацію можна подати у форматі буклета / інформаційної сторінки тощо.
- Можна вставити одне чи кілька фото (але з посиланням).

УВАГА! На всю взяту онлайн чи друковану інформацію мають бути посилання. Посилання на джерела / інформацію можна подавати як посторінкові виноски, а оформлювати так, як оформлена література до цього курсу (якщо це лінки, то назва перед цим).

Грамотне посилання на літературу – обов'язкове! Студенти і студентки повинні користуватися вимогами до написання кваліфікаційних робіт кафедри соціології.

Згідно з [Положенням про академічну доброчесність НаУКМА](#) (від 2018 року), академічна спільнота Могилянки визнає академічну доброчесність засадничою цінністю освітнього і наукового процесів. Запозичення у текстах фраз або ідей інших авторів чи авторок без належного посилання (окрім загальновідомих речей) називається **плагіатом**, засуджується в усьому світі і на цьому курсі карається незарахуванням письмової роботи (нуль балів).

- Усі цитати мають бути оформлені лапками і супроводжуватися посиланням на конкретну сторінку(и) в конкретному тексті
- Якщо ви перефразовуєте або переказуєте ідеї іншого автора своїми словами посилання теж необхідне (якщо доречно, то теж на конкретну сторінку(и))
- Перелік усіх джерел, на які ви посилалися, подається наприкінці тексту в списку літератури.

Фінальна задача роботи – очікування

Текст роботи подається в електронному вигляді (формат .pdf) на онлайн платформу курсу до **15 червня 2025 року**. Назва документа – назва області англійською і рік (наприклад, Volynska2025.pdf). Завантажують файл роботи усі з групи.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА УМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО РЕЙТИНГУ

Тип роботи	Кількість балів
Робота на семінарах, участь у дискусіях і груповій роботі	15

5 семінарів максимум по 3 бали за участь (у випадку відпрацювання онлайн – максимум 2 бали) Присутність на семінарі передбачає наявність основної літератури, необхідної для роботи	
Тестування по основній літературі (проводиться на 5 семінарі) 15 запитань по 1 балу (множинного вибору), 10 хв	15
Текст дослідницького завдання “Регіональна участь жінок у політиці”	30
Презентація (результатів групового дослідження, у форматі Power point) на 6 і 7 семінарах	10
Залікова робота (по основній літературі до семінарів)	30
РАЗОМ	100

Авторка курсу

Тамара Марценюк

Завідувачка кафедри соціології

Катерина Мальцева